

No. 489/H.-91.

D j e d d a h , 31 Maart 1930.-

Bijlage : een .

Onderwerp: Rapport Vice-Consul over
het vereenigingsleven on-
zer onderdanen te Mekka.-

Op mijn verzoek schreef de Vice-Consul een rapport over het toenemende streven naar het vormen van vereenigingen, dat zich in den laatsten tijd openbaart onder de Nederlandsch-Indische pelgrims te Mekka. Dit is begonnen met de oprichting van de Madjlis Assjaura. August Salim beschouw ik als de man, die de eerste stoot gaf. Hij kwam in de Hidjaaz in 1927 juist te laat voor de Hadj. Hij bleef slechts kort, doch maakte de eerste plannen tot verbetering van het onderwijs voor Indonesiërs. Zijn stichting ging spoedig te niet, doch Djenan Tadjib c.s. hadden intusschen hun onderwijsplannen uitgewerkt en zetten die in daden om. Zij hadden goede, toegewijde onderwijzers en zij trachten hun school geleidelijk aan uit te bouwen tot een vereenigingscentrum voor onze pelgrims te Mekka. Voor zoover de Padangers betreft is hun dat aardig gelukt. De leiders waren modernisten en tanelijk pro-Mahhabi gezind. De ervaring leerde hun, dat te Mekka slechts vereeniging en vergadering mogelijk mogelijk was voor godsdienstig onderricht. Hun nationalistische gezindheid, waaraan de leiders tijdens hun studie aan de Azhar te Cairo vrij uiting hadden kunnen geven, moesten zij geheel op den achtergrond houden om niet dadelijk het wantrouwen van de Mekkaansche autoriteiten op zich te laden. Men vond er toen op als argument voor vereeniging en vergadering tegenover de Regeering te gebruiken

A a n

Z.E. den Heere Minister van
Buitenlandsche Zaken

te
's G r a v e n h a g e .

de

Afschrift dezes aangeboden aan Z.E. den G.G. v.N.I.

de noodzakelijkheid van actie te voeren tegen de vooral door de Wahhabieten verderfelijk geachte propaganda der Ahmadijyah op Java en Sumatra's Westkust. Een brochure tegen deze secte werd geschreven en in Indië verspreid. De gelegenheid om politieke actie te voeren kreeg men tot nog toe niet. Dat stelde vele jongeren te leur. Men had van mannen als Djenan Radjib en Moechtar Loetfi meer durf en meer nationalistische activiteit verwacht. Vandaar een toenemende ontevredenheid over hun voorzichtige actie die niet buiten de sfeer van godsdienst en onderwijs wil gaan en die de moed mist tegen allerlei Mekkaansche misstanden op te treden. Men krijgt nu een scheiding naar landaard. Hierbij ziet men over het hoofd, dat "tweedracht breekt kracht". Wel staan aan het hoofd van de kleinere groepen enkele energieke durvende typen, doch het is bekend, dat de Hidjazische Regeering loert op een gelegenheid om hen en hun actie onschadelijk te maken. Zelf weten ze dat ook wel en daarom voeren ze hun actie niet rechtstreeks maar zooveel mogelijk door tusschenkomst van dit Consulaat. Meerdere verzoek- of klachtschriften, gericht tot de Regeering, die ik ontving, heb ik geweigerd zoo door te zenden. Dat haalde mij wel critiek van de afzenders op de hals, doch openlijk conflict met de Regeering werd tot nog toe voorkomen. Steeds zoek ik bij de behandeling dezer zaken persoonlijk contact met de requestanten. De ervaring heeft mij geleerd, dat het gevaarlijk is hun geschreven antwoorden mijnerzijds te daën toekomen. Tegenwoordig zend ik mijn antwoorden aan den Vice-Consul met opdracht de schrijvers bij hem te laten komen en mijn antwoord en raadgevingen dan voor te lezen.

Met eenige teleurstelling zie ik de eenheid in de actie van onze onderdanen te Mekka verloren gaan. Deze periode kan echter nut hebben, daar de autoriteiten nu van meerdere kanten en

over meerdere onderwerpen becritiseerd worden.

Het is een verheugend verschijnsel, dat het contact tusschen den Vice-Consul en ook mijzelf en de van huis uit vaak wat anti-Nederlandsche leiders door de druk, waaronder men leeft in het Heilige Land, bevorderd en verdiept wordt en dat er zoo toeneming van waardeering is voor het werk van dit Consulaat. De Heer Salamoen heeft bijzondere begaafdheid voor dit fijne - contact houden. Zijn opvolger zal in deze richting het grootste deel van zijn aandacht en inspanning moeten geven.-

De Consul der Nederlanden.-

D. v. d. Meer

In vergelijking met verleden jaar vertoont de Madjlis as-Sjaura al Indonesia minder activiteit te bezitten. Na de afgelopen Hadj zijn eenige van de beste krachten naar Indië teruggekeerd terwijl dit seizoen niet veel actieve leden heeft meegebracht.

De heer Djenan tajib, onder wien nog altijd de leiding be-rust, vertelde mij, dat de financieele toestand van de vereeniging niet al te best floreert. Wat aanschoolgelden is ontvangen, is nauwelijks voldoende om de school te onderhouden, hoewel de onder-wijzers zonder veel eischen hun beste krachten aan de vereeniging hebben gegeven. Van het jaarlijksche inkomen van £ 100.- gaat £ 50.- op aan locaalhuur en met de rest moeten de 5 onderwijzers en den Directeur zich tevreden stellen.

Het ligt in de bedoeling van het schoolbestuur, waarvan de Padanger moechtar Loetfi de voorzitter is, om de leerstof voor de school over 9 studiejaren te verdeelen. Op dit oogenblik zijn er reeds 5 klassen. Men heeft deze moeilijkheid, dat door het te korte verblijf van de meeste leerlingen, ze de school verlaten zonder die te hebben doorloopen.

De afdeling Loedjnah Raad Sjoebhat houdt van tijd tot tijd zich bezig met het bestudeeren van religieuze vraagstukken, welke resultaten nu en dan worden gepubliceerd in de pers in Indië. Blijkens het overzicht van de Inlandsche pers van 25 Januari j.l. verweet deze Loedjnah in de Tjahja Soematra den Heer Rahmat Ali dat deze door de Madjlis Sjaura uitgegeven brochure tegen de Ahma-diah niet heeft begrepen. De heer Djanan vertelde mij, dat als ant-woord op het heftige verweer van de Ahmadiyahman een tweede artikel

A a n

den Consul der Nederlanden

te Djeddah.

te en

tegen deze beweging ter publicatie in de pers is gestuurd.

Door de afdeling debatingclub wordt dit jaar weinig gebruik gemaakt van de gelegenheid om debatingavonden te houden. Djenan Tajib houdt zich streng aan het beginsel om alleen godsdienstige onderwerpen te behandelen. Deze houding wordt echter afgekeurd door den voorzitter van die afdeling, die meer geneigd is onderwerpen van algemeene strekking en liefst politieke op het program te plaatsen. Gesteund door de radicalen onder de leden schreef de voorzitter Abdul Djalil - een Javaan uit Solo - een vergadering uit zonder vergunning van den Heer Djenan Tajib. Deze vergadering is zonder incidenten afgelopen, doch de tweede clandestiene vergadering en waarbij over politiek werd gesproken werd door Moechtar Loetfi namens het Hoofdbestuur ontbonden. Hierdoor ontstond er oneenigheid tusschen het hoofdbestuur en den heer Abdul Djalil met zijn radicale groep.

Stonden Djenan Tajib en Moechtar Loetfi vroeger als extremisten te boek, nu ze zelf de verantwoordelijke posten moeten dragen wordt hun beleid door Abdul Djalil c.s. als slap gekwalificeerd. In een brief heeft Abdul Djalil Moechtar Loetfi aangesproken met Moechtar "Zoelmi" (d.i. "de onrechtvaardige"). Bij het verwezenlijken van hun idealen hebben deze leiders met de omstandigheden rekening te houden. De ouders van de leerlingen moeten ze niet door de extrême richting van hun school afschrikken. Zij zijn nog afhankelijk van de steun van den sjeich, zoodat ze zich in hun critiek tegenover het sjeichbedrijf hebben te matigen. Hoewel nog zooveel op- en aanmerkingen zijn te maken op het beleid van de plaatselijke Regeering, voor hun zelfbehoud hebben ze hierover te zwijgen. Ook is het in hun belang op goeden voet met het Consulaat te leven; Djenan Tajib ontloopt ons dan ook niet. Ze vertegenwoordigen de uiterste onder de reformistische groep

doch hun houding tegenover de anders denkenden onder de Djawigeleerden is vredelievend, omdat deze hen in de actie zouden kunnen dwarsboomen.

Het is de verantwoordelijkheid voor de groei van hun organisatie, die deze radicale leiders heeft beïnvloed om bij het nemen van de middelen ter bereiking van hun doel de middenweg te doen kiezen.

Opvallend is, dat bij beide debatingavonden onder de deelnemers vele Midden-Javanen te zien waren, die geen lid zijn van de Madjlis Sjaura. Door Javaansche sprekers werd propaganda gemaakt voor de Mohammadijah. Het ligt zeker in de bedoeling van Abdoel Djalil om zich van de Madjlis Sjaura, waarvan verreweg de meeste leden Padangers zijn, terug te trekken en met zijn landgenooten een afdeeling van de Mohammadijah te Mekka te vormen.

Naast de partij van Abdul Djalil, is er nog een andere Midden Javaansche groep, welke onder leiding staat van den uit Modjokerto afkomstigen Hadji Abdoel Sjoekoer. Van een vereeniging onder deze groep kan men niet spreken, doch deze doet heel actief mede, met het beschermen van landgenooten tegen de willekeur van de Mekkanen. Rekesten en nog eens rekesten worden aan den Koning en het Consulaat gestuurd, waarbij gewezen wordt op de bezwaren van de pelgrims. De voornaamste verzoeken zijn :

- a. om vaststelling van een volledig tarief van alle pelgrims-uitgaven in de Hidjaaz door de Regeering alhier.
- b. de moetawifs te verplichten om bij het in ontvangst nemen van de gelden van de pelgrims kwitanties af te geven.
- c. om de contrôle voor de wegenbelasting van de pelgrims die naar Medinah gaan, gemakkelijk te maken.
- d. om betere behandeling van pelgrimsgoederen door de douane.

Hoewel de Regeering niet aan alle verzoeken gevolg zal kunnen geven voor Haar en de moetawifs is dit een waarschuwing dat de Djawi niet meer als kudden " koeien " van voorheen zijn te villen. Van een ambtenaar vernam ik, dat de vaststelling van een maximum bedrag voor de borongan (de gezamenlijke kosten voor het verblijf in de Hidjaaz) in overweging is. De Hoofdsjeich is begonnen met het geven van kwitanties aan zijn pelgrims, terwijl zijn heffing lager is dan de vorige jaren, welke heffing door deze groep van Kjahi Abdoel Sjeekoer gebruikt wordt om andere sjeichs te dwingen geen hogere heffingen te doen dan de Hoofdsjeich.

Ook de Zuid-Sumatraansche groep onder de Djawi in Mekka, heeft ingezien, dat alleen door het zich vereenigen, zij voor haar belangen zal kunnen opkomen. Onder leiding van Ahmad Basri van Palembang, Abas van Kroë en Tarmidi van Palembang, hebben de Zuid-Sumatranen een ontwerp statuten opgemaakt. Deze groep stelt zich ten doel :

- a. om de waqf van landgenooten ten bate van e Djawi aan te wenden.
- b. een systeem in het onderwijs aan de Djawi te geven.
- c. om het onderling hulpbetoon onder de leden te bevorderen.
- d. om een begrafenisfonds te vormen en
- e. om besprekingen te houden over godsdienstige onderwerpen.

Eveneens de Soendaneezen willen bij de andere groepen niet ten achter staan. Onder leiding van een jonge Tjiandjoersche Kjahi den Heer Mochtar werd een constitueerende vergadering belegd. De vereeniging, die de naam zal dragen van DJAMA'IAH RIFAQIAH LIDJALB AL MASLAHAT AL RA'IAH AL HOLLANDIAH, ("Vereeniging van makkers tot het verkrijgen van verbeteringen voor de Hollandsche onderdanen"), heeft hetvolgende program :

- a. het bevorderen van het onderwijs onder de Djawi.
- b. het oprichten van een begrafenisfonds.
- c. het verleenen van hulp aan noodlijdende leden en landgenooten.
- d. het bestudeeren van godsdienstige vraagstukken.-

De naam Ra'iat "Hollandiah" duidt reeds de lyaliteit van de vereeniging, terwijl blijkens de voorloopige statuten slechts bona fide personen, die in Indië nooit met de justitie in aanraking zijn geweest, tot de vereeniging kunnen worden toegelaten.

Koechtar Loetfi wees de vergadering op het bestaan van de Madjlis Sjaura, die ongeveer dezelfde doelstellingen heeft, zoodat het geen zin heeft om een tweede vereeniging op te richten, die de naijver en de verdeeldheid onder de Djawi te Mekka zal bevorderen. Deze Padanger, die begrepen heeft, dat deze vereeniging voor de Soendaneezen bestemd zal zijn, heeft de vergadering den raad gegeven om de provinciale gedachte los te laten en die plaats te doen maken voor de Indonesia Raja gedachte. De voorzitter wees echter op het verschil in zeden en gewoonten van de Soendaneezen met die van andere bevolkingsgroepen, zoodat het beter is, dat ieder groep de huishoudelijke aangelegenheden voor zich zal regelen. Ook de Madjlis Sjaura is ondanks de naam "Indonesia" slechts voor Padangers bestemd, omdat bijna niemand uit andere groepen tot die vereeniging is toegetreden. Toen een onervaren verdediger van den voorzitter verweest, dat de Madjlis Sjaura de Wahhabitische richting is toegedaan, ontstond bijna een scheuring onder de aanwezigen.

Een Bantammer wist echter de eenheid te bewaren, door te zeggen, dat ieder groep, zowel de Padangsche als de Soendaneesche voor zich arbeidsveld genoeg heeft om in het belang van zijn groep te werken. In plaats van als tegenstanders, kunnen die groepen naast elkaar, iedere groep voor zich, in het belang van Indonesia werken.

9

Staanste de vergadering heeft een 50-tal personen zich als lid opgegeven. Op enkele Midden-Javanen na, zijn de leden Soendanezen.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat de Djawi zich begint te organiseeren. Alleen door organisatie uit haar eigen midden kan de Djawi-kolonie haar lot verbeteren. Voor het bestrijden van de oorzaken van de vele klachten - de onwetendheid van de pelgrims - kunnen de vereenigingen het Consulaat slechts tot steun zijn. Non-coöperatie-gedachte is bij al die vereenigingen niet te constateeren. Integendeel, bij het nemen van belangrijke besluiten vragen de leiders ons vertrouwelijk om advies. Behalve dat wij hierdoor controle op de gaste dier beweging kunnen uitoefenen kunnen we de leiders beïnvloeden, opdat de jonge beweging de juiste aanen volgt.-

De Vice-Consul.

J. G. S a l a m o e n .

Voor eensluidend afschrift.

De dd. Secretaris.

R. Widjapahardj

DE DJAWA-KOLONIE IN MEKKA

Het totaal aantal Nederlandsche onderdanen, dat dit jaar werd geregistreerd, bedraagt 3829. Voegt men hierbij een aantal van 1000, zijnde het aantal van de personen, die zich de moeite niet hebben getroost om bij ons te komen, omdat ze zich min of meer los voelen van de Nederlandsche regeering, vanwege hun lang verblijf in dit heilige land of vanwege hun voornemens om voorloopig in de Hedjaz te blijven, waardoor ze in de meening verkeeren dat de hulp van ons niet direct noodig is, dan krijgen we een totaal aantal van 4829. Dit is ongeveer het zuivere totaal aantal Nederlandsche onderdanen, die de z.g. "Djawa-kolonie" in Mekkah vormen.

Stelt men het aantal inwoners van deze stad op 60 000 (de schatting is wellicht aan de hooge kant) dan vormt de Djawa-kolonie dus ongeveer het twaalfde deel of 8 % van de geheele bevolking van Mekkah. Van de koloniseerende volken is de Djawa-kolonie ongetwijfeld de grootste en wellicht ook de voornaamste.

In tegenstelling met de Takronis, Britsch Indiërs, Boegariërs etc. geven onze onderdanen aan de Mekkanen een bestaan. Immers geen Indonesier oefent hier een belangrijk ambacht uit. Wel worden onder hen kleine handelaren aangetroffen, maar ze verkoopen alleen aan landgenooten. De Djawa-kolonie onttrekt dus aan dit land hoegenaamd niets, integendeel, de kolonie brengt geld in het land. De moekimers krijgen geld uit Indie toegestuurd en maken het hier op. Neemt men aan dat een persoon per dag $3/4$ reaal = 60 cent (voor Mekkah zeker niet te hoog geschat) uitgeeft, dan wordt door de Djawa-kolonie per dag uitgegeven ongeveer fl. 2897,40 dat is fl. 86922,- per maand of fl. 1 043 064 per jaar.

Geheel anders is het gesteld met de Takronis, Britsch Indiërs of de andere kolonisten. De Takronis leven over het algemeen van aalmoezen. Ze worden ook gebruikt voor het verrichten van allerlei soort

vuil en grof werk.

De Britsch Indiers doen hier evenals de Boegariers aan gousmeden maar voornamelijk drijven ze handel in allerlei waren. Rijke handelaren worden onder hen gevonden, zooals: Boqari, Kenuani, moestafa Jaghmoer etc.

Uit het bovenstaande moge duidelijk zijn dat de Indonesiers, de eenige kolonisten zijn, die voordeel in het land brengen. De Mekkanen zeggen dan ook ononwonden, dat Mekkah zonder de Indonesiers moeilijk of niet kan bestaan. Veel waars zit in deze oprechte verklaring daar de Hedjaz toch voornamelijk leeft van de hadj, en Nederlandsch Indië is zooals bekend de grootste leverancier van pelgrims.

Hoewel de Indonesiers erkend worden als de voedsel verstrekkers van de Hedjaz, achting en waardeering als zoodanig genieten ze echter niet. De ingezetenen van Mekkah en de Arabieren in het bijzonder beschouwen de Indonesiers als niet hooger te staan dan Takronis, om niet te zeggen, dat sommigen de Takronis hooger achten dan de "Djawa". Een Indonesier is in de veronderstelling van Arabieren, iemand, die heel dom en onbeschaafd is, en die nooit kennis gemaakt heeft met iets dat goed of lekker is. Hij heeft dan ook de bijnaam van "Baqar"=koe, in het oog van de Arabieren een heel dom en gewillig dier.

Wanneer een Indonesier eenigzins behoorlijk gekleed gaat hetzij hij Europeesche kleeding dan wel een djoebbah of misjlah draagt, dan wordt hij door de Arabieren aangekeeken en hij wordt toegeroepen: "Djawa". De Arabieren konden kort geleden niet begripen, dat een Indonesier op een paard kan zitten, een auto kan besturen of een geweer kan handteeren enz. enz. Wat een Arabier kan verwonderen is ook, waneer een Indonesier Arabisch kan spreken of lezen met een behoorlijk uitspraak.

Het is niet de bedoeling hier een uitvoerige beschrij-

12
 beschrijving te geven over de Djawa-kolonie te Mekkah. Daarvoor
 moge verwezen worden naar het werk van Prof. Snouck Hurgronje
 "Mekkah" waarin toestanden werden beschreven, die tot op heden
 haast onveranderd zijn gebleven.

Hieronder mogen volgen de aantallen van moekimers, ge-
 rangschikt naar de plaatsen, waar ze in Indie hun Mekka-paspoor-
 ten hebben aangevraagd.

West Java.		Midden Java		Oost Java	
Serang	252	Pekalongan	6	Soerabaja	28
Pandeglang	124	Rembang	8	Sidoardjo	1
Rangkasbitoeng	63	Keboemen	4	Djombang	13
Batavia	66	Koedoes	5	Lamongan	2
Mr. Cornelis	18	Tjilatjap	3	Bodjonegoro	4
Buitenzorg	109	Soerakarta	1	Toeбан	1
Poerwakarta	33	Pati	5	Madioen	1
Soekaboemi	21	Brebes	5	Malang	9
Tjiandjoer	33	Pemalang	3	Kediri	5
Bandoeng	41	Koetoardjo	2	Ngandjoek	4
Tasikmalaja	39	Tegal	6	Blitar	2
Tjiamis	14	Poerworedjo	2	Sitoebondong	14
Garoet	78	Magelang	2	Pasoeroean	9
Indramajoe	2	Kates	1	Probolinggo	6
Madjalengka	8	Blora	1	Bangil	2
Cheribon	<u>7</u>	Semarang	9	Kraksään	17
	908	Kendal	1	Loemadjang	1
		Japara	4	Djember	13
		Poerwodadi	<u>1</u>	Banjoewangi	5
			69	Bangkalan	20
				Sampang	13
				Pamekasan	17
				Soemenep	5
				Grisee	<u>2</u>
					194

Sumatra's West-kust

Padang	61
Pariaman	50
Soengei Penoeh	22
Padang Pandjang	7
Fort v/d Capellen	41
Sidjoendjoeng	3
Fort de Kock	56
Manindjau	15
Loeboek Sikaping	2
Pajakoemboeh	23
Soeliki	17
Bangkinang	8
Solok	7
Air Bangis	1
P. Kota Baharoe	<u>1</u>
	314
T a p a n o e l i	
Sibolga	3
Padang Sidempoean	14
Kota Nopan	16
Natal	1
Taroetoeng	<u>1</u>
	35
B e n k o e l e n	
Manna	2
Bintoehan	10
Moeara Aman	1
Redjang	1
Kepahiang	<u>6</u>
	75

Lampongsche Bistricten

Teloek Betoeng	39
Tandjoeng Karang	5
Kota Agoeng	52
Kota Boemi	18
Soekadana	6
Menggala	5
Kalianda	<u>6</u>
	131
P a l e m b a n g	
Palembang	75
Kajoe Agoeng	78
Tandjoeng Radja	150
Sekajoe	49
Lahat	14
Moeara Enim	95
Pagar Alam	56
Tebing Tinggi	139
Moeara Beliti	14
Batoe Radja	32
Moeara Doea	40
Martapoera	<u>130</u>
	872
D j a m b i	
Djambi	58
Moeara Tambesi	12
Moeara Tebo	10
Moeara Boengo	3
Sarolangoen	<u>43</u>
	126

Oost-kust van Sumatra

Medan	26
Tebing Tinggi	2
Tandjoeng-Poera	8
Pangkalan Brandan	2
Bindjai	3
Tandjoeng Balai	19
Laboehan Roekoe	6
Laboehan Bilik	4
Pemantang Siantar	3
Bengkalis	2
Siak sri Indrapoera	3
Goenoeng Sahilan	3
Loeboek Pakam	<u>3</u>
	84
Atjeh en Onderh.	
Seulemeum	1
Idi	1
Bireün	4
Kiauw en onderhoorigh.	
Terempa	12
Tambilahan	25
Taloek	<u>8</u>
	45
Bangka	
Pangkal-pinang	55
Soengei Liat	15
Tobo-ali	7
Hoeloe)soengei	<u>2</u>
	79

B i l i t o n

Tandjoeng Pandan	2
West.Afd.van Borneo	
Pontianak	80
Singkawang	1
Sambas	13
Mempawah	3
Ketapang	<u>4</u>
	101
Z. en O. Afd. van Borneo	
Bandjar-masin	1
Pleihari	2
Kandangan	19
Kantau	7
Barabai	14
Amoentai	42
Tandjoeng	1
Koela-kaewas	2
Sampit	1
Kota-baharoe	2
Pegatan	3
Samarinda	<u>21</u>
M e n a d o	
Gorontalo	1
Loewoek	<u>3</u>
	4
Celebes en onderhoorigh.	
Makassar	20
Pangkadjene	8
Maros	11
Soenggoeminasa	<u>3</u>
Transport.	42

Celebes en O. vervolg.

Per Transport	42
Djeneponto	4
Bonthain	1
Sindjai	5
Matampone	7
Palopo	6
Geser	<u>1</u>

66

M o l u k k e n

Amboina	3
Saparoea	9
Amahai	7
Ternate	<u>9</u>

28

B a l i e n Lombok

Singaradja	2
Negara	1
Mataram	45
Praja	34
Selong	<u>66</u>

148

Timor en Onderhoorigh.

Haba	236
Soembawa-besar	<u>54</u>

290

D i v e r s e n

Singapore	88
Djeddah	25
Bace-bace	3
Kolaka	1
Pare-pare	2
Tili-toli	11
Tenggarong	1
Paloe	<u>1</u>

132

R e c a p i t u l a t i e

west-Java	908
Midden-Java	69
Oost-Java	194
Sumatra's west-kust	314
Tapanoeli	35
Benkoelen	75
Lampongsche Districten	131
Palembang	872
Djambi	126
Oostkust van Sumatra	84
Z.O.Afd. van Borneo	115
W.Afd. van Borneo	101
Atjeh en Onderhoorigheden	6
Riau en Onderhoorigheden	45
Banka	79
Biliton	2
Menado	4
Celebes en Onderhoorigheden	361
Molukken	28
Bali en Lombok	148
Timor en Onderhoorigheden	290
Diversen	<u>132</u>
T o t a a l	3829

16
West Java heeft dus het grootste cyfer (908), daarop volgt Palembang (872) daarna Sumatra's west-kust (314) en daarna komen de andere landen van het archipel.

In Mekka wonen de Indonesiers verspreid, doch men kan opmerken, dat het Noordelijk gedeelte van Mekkah, de wijken Sjamiah en Sararah, voornamelijk bewoond worden door Padangers, en personen die uit het Oostelijk gedeelte van Ned.Indie afkomstig zijn. De Soendaneezen bewonen voornamelijk de wijken Soeq'l lail en Mosjasjah, terwijl de Javanen meestal in Djiad gevonden worden.

Naar de bedoeling van hun komst in Mekkah, zouden de moekimmers verdeeld kunnen worden in drie hoofdgroepen:

- A. Zij, die in Mekkah gekomen zijn, behalve om Gods zegen te krijgen, ook de bedoeling hebben om brood te verdienen.
  - B. Zij, die gekomen zijn voor de studie, en
  - C. Zij, die enkel hier gekomen zijn om Godszege te verwerven
- Groep A.

Tot deze groep behooren de weinige klein-handelaren en verkoopters en de godsdienstleeraars, meer bekend onder de naam "Kjais". Deze kjais zijn feitelijk degenen, die de Djawa-kolonie stand doen houden. Immers haast alle moekimmers hebben als beroep opgegeven "mengadji". Zij gaan in de leer bij die kjais en slechts weinigen nemen van Arabische leeraars les.

De kjais maken propaganda of laten zich gebruiken als instrumenten voor de propaganda voor de hadj. Zij schrijven dan aan familieleden of zij laten hun leerlingen schrijven aan hunne familieleden om hen aan te sporen de hadj te doen. Uit den aard der zaak is het de plicht van een kjai om de menschen te wijzen op en hen te herinneren aan de vijfde plicht van iedereen moslim om de hadj te verrichten. Maar vele kjais hebben

daarbij

17
daarbij een neven doel n.l. om geld te verdienen. De pelgrims brengen met zich mede allerlei geschenken in natura, geld en ook vaak de z.g. badal hadji, dat is loon voor het verrichten van de hadj-ceremonieën voor een reeds overleden persoon, of voor degenen, die wegens ziekte of ouderdom niet in staat zijn zelf de hadj te komen doen. Zoo 'n badal hadji bedraagt minstens fl. 25,- terwijl sommige menschen een bedrag van fl. 100,- of meer geven.

Sommige kjais maken een afspraak met pelgrimssjeichs. De kjai krijgt dan voor iedere pelgrim, die door zijn bemiddeling wordt aangebracht een belooning. Over het algemeen bedraagt die belooning fl. 1.-/- voor iederen pelgrim; sommige sjeichs geven evenwel £ 2 soms £. 3.-/-

De door de kjais geschreven "menasik 'l Hadj" of de voorschriften (handleiding) voor het verrichten van de hadj-ceremonieën vermelden allerlei belooningen en andere aanlokkelikheden maar daarin wordt kalmpjes niet gesproken van de voorwaarden aan de menschen gesteld alvorens de hadj te ondernemen. Het ligt immers niet in de bedoeling van de Islaam om de menschen, die hier de hadj komen doen, armoede en moeilijkheden te doen ondervinden. Een welbekend feit is het echter, dat de meeste pelgrims hier met onvoldoende middelen komen terwijl ze de familieleden in Indie zonder middelen achterlaten. Om de hadj te doen, verkoopen velen al hun hebben en houden en ze komen straks zonder eenige bezitting van Mekkah terug. Oude en zieke menschen zoomende kinderen ondernemen de hadj, zoodat ze, niet bestand tegen het klimaat van Mekkah, hier voordurend lijden en niet zelden hun einde vinden.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat onder die kjais, er personen gevonden worden, die met het pelgrimsbedrijf niets te maken willen hebben en die zich uitsluitend bezig houden met het verspreiden van godsdienst-kennis en openlijk de

18
werkelijke bedoelingen van Gods geboden onderwijzen. Ze behooren evenwel tot de zeldzaamheden.

De kleine handelaren worden voornamelijk gevonden onder de Maleiers, in het bijzonder onder de Padangers. Zij openen dan restaurants, waar ze hun nationaal voedsel verkoopen. Ook hebben ze kleine winkeltjes, waar specifiek Indische artikelen, zooals rijst, klapper, klapper-olie, kroepoek etc. verkocht worden. De handel in tickets berust voornamelijk ook bij de Padangers.

Groep B.

Deze groep van moekimers maakt het grootste deel uit van de Djawa-kolonie. Zij bestaat uit:

1. personen, die bij conservatieve godsdienstleeraars in de leer zijn.

2. personen, die bij leeraars lesnemen, met moderne opvattingen

Eerst genoemde personen hebben nog steeds de overhand. De meest bekende kjais voor deze groep van studeerenden zijn: Sahroeddin Asahan, Abdoel Aziz Perak, Daoed Palembang, Kjai Achjad Bogor terwijl het aantal kleinere kjais van deze richting groot is te noemen. Van de vreemdelingen, die alleen in de Mesdjid'l haraam lesgeven en die tot de conservatieven behoren mogen genoemd worden Abdoel Zahir Abdoesamah, Imaam van de Mesdjid'l haraam, Oemar Hamdan al Maghrabi, Machmoed Boechari, die lang in Djambi heeft gewoond en Ali Maliki, die tijdens de intocht van de wahhabieten in Mekkah naar Ned.Indie is gevlucht.

Tot de meer modern georiënteerden behooren o.a. Djanan Tajib, leider van de vereeniging Madjlis Assjaura al Indonesia en Kjai Mas Bakir, een welgeziene kjai uit Midden Java (Djokja)

De wijze van onderwijs geven is nog steeds de reeds van

19
 oudsher bekende methode n.l. de onderwijzer zit omringd door de toebehoorders en leest passages uit de kitabs voor. Het voorlezen geschiedt niet altijd met een flinke stem, zoodat de toehoorders de leeraar niet kunnen volgen. Van veel gewicht is het evenwel niet, omdat de toehoorders daar aanwezig zijn, niet zoo zeer om kennis op te doen als wel uit vertrouwen, dat ze daarmede gods-gunst zullen verwerven. Zij zeggen dan "bil barkah".

Ik heb meerdere personen gesproken w.o. jongeren, die reeds 4 à 5 jaren les hebben ontvangen, en die toch maar zeer geringe kennis van de fiqh bezitten en zelfs de beginselen van de gramatica niet kennen. Op de vraag hoe dat mogelijk is, werd geantwoord, dat er groot verschil bestaat tusschen het leeren van "wereldsche kennis" op scholen en het leeren van godsdienst-kennis, dat zonder hulp van God (taufieq minallah) onmogelijk is.

Over het onderwijs in Mekkah is veel geschreven, zoodat hier met het bovenstaande volstaan mag worden.

Behalve in de Mesdjid 'l haraam en in de huizen van de tallooze kjaïs ontvangen de moekimers ook lessen op scholen. Men heeft in totaal 5 scholen en bovendien nog een aantal gemeentescholen bekend onder de naam "Madrasah Amirijjah al Tahdhirijah". De 5 genoemde scholen zijn: de Madrasah Indonesia, de Ma'had as-Soe'oedi, Madrasah asSaulatijah, Madrasah al Falaah en Madrasah al Fachrijah.

De Madrasah Indonesia werd, zooals bekend, opgericht door de vereeniging Madjlis Assjaura al Indonesia in 1928, op initiatief van de heer Djanan Tajib, die zijn opleiding gehad heeft op de Azhar Universiteit te Cairo. Bij de oprichting telde de school ongeveer 200 leerlingen, doch wegens financieele moeilijkheden mede wegens den langen duur van den leertijd (de school heeft 6 klassen), waardoor velene genoodzaakt zijn voor het afloopen van de school, de inrichting te verlaten, is het leerlingen-aantal sterk

afgenomen

afegenomen. Nu telt de school slechts 60 leerlingen. Het schoolgeld bedraagt £. 1.-/- per jaar per leerling. Aan huur voor het schoolgebouw moet per jaar £. 50.-/- betaald worden. Het onderwijzend personeel dat uit 6 menschen bestaat, stelt zich tevreden met een belooning van £. 1.- à £ 2.- per maand. Het tekort van de uitgaven wordt nu bestreden met overgebleven gelden van de schenkingen welke bij de oprichting zijn ontvangen, en met ontvangen bijdragen.

De Ma'had Assa'oedi is een Gouvernementsschool en staat onder leiding van sjeich Ibrahim Assjaura, uit Egypte. Het aantal leerlingen bedraagt ongeveer 100, waaronder 20 Indonesiers.

Madrasah assaulatijah is een school van een Britsch Indische vereeniging. De onderwijzers zijn op twee na Britsch Indiers. Een zekere Zoebair uit Poelau Pinang en aflevering van de school geeft in de lagere klassen les in de beginselen van de "Nahw" en in de Engelsche taal. Het aantal leerlingen bedraagt ongeveer 550, waarvan 450 Indonesiers.

De Madrasah al Falaah werd opgericht op initiatief van de gebroeders Ali Ridha, Zainal en Abdoellah (de laatste is Qaim Maqam te Djeddah). De school is voor ons niet van veel belang wijl het aantal Indonesiers, die daar op school zijn, heel gering is. Het totaal aantal leerlingen bedraagt ongeveer 150.

De Madrasah al Fachrijah is feitelijk een erfstuk van de Turksche regeering. Ongeveer een 50 tal Indonesiers gaan hier op school.

De ^{aris} Madrasah Amirijan al Tahdhirijah zijn voor ons van weinig belang vanwege het geringe aantal onzer onderdanen, die daar les ontvangen.

De jongeren onder de studeerenden hebben zich georganiseerd en ze hebben vereenigingen opgericht, welker doel voornamelijk is de eendracht te bevorderen en godsdienstige vraagstuk-

21
vraagstukken te bespreken. Onderwerpen van politieke aard worden ook niet zelden besproken.

De oudste vereeniging, is die van de Padangers, welke is opgericht in 1923 door de heeren Djanan Tajib, Hadji Mohammad Moer Soempoer, Hadji Rasool en Hadji Daoed. De vereeniging draagt de naam van Madjlis Assjaura al Indonesia en stelt zich ten doel eensgezindheid te bevorderen en godsdienstkennis van de leden te vergrooten. Door verder tot doel te stellen bestrijding van de Ahmadijah beweging, waartegenover de wahhabitische regeering vijandig staat, wist de vereeniging de goedkeuring van Ibn Sa'oeed te verwerven, zoodat zij min of meer rechtspersoonlijkheid heeft gekregen.

De vereeniging tracht haar doel te bereiken door: lezingen te houden, het verspreiden van geschriften, oprichting van scholen enz.

Aan de vereeniging is een loedjnatoeta'lim (commissie van onderwijs) verbonden, verder een raad sjoebhat, die Islamvraagstukken zal behandelen. De vereeniging bezit voorts een bibliotheek. In vorige rapporten werden over deze vereeniging uitvoerige beschrijvingen gegeven. Opgemerkt moge worden dat de vereeniging nu minder activiteit vertoont, wegens vertrek van vele leiders, in het bijzonder van Iljas Jacoeb en Moechtar Loetfi, die nu in Indië zijn. Ook heeft de vereeniging te kampen met financiële moeilijkheden. Het bestuur over de vereeniging wordt thans gevoerd door: Djanan Tajib als voorzitter, Abdoel Djalil Moekadassi uit Solo, secretaris, Boestami Ibrahim 2de secretaris en Zainoeddin Engkoe Moedo commissaris terwijl als penningmeester optreed Mahmoeed Padang.

De Djam'ijah 'Inajah is de vereeniging van de jongeren uit Kroë. Voorzitter van de vereeniging is Ahmad Basry en secretaris is zekere Abbas. Kort geleden heeft de vereeniging bij

22
de locale regeering een verzoek ingediend, teneinde de vereeniging als rechtspersoon te erkennen; tot op heden is nog geen beslissing gekomen. Van een bepaalde actie is van deze vereeniging weinig te bespeuren. Ze ontwikkelt zich echter langzaam. Aan de vereeniging is een debating-club verbonden onder de naam Idharoel Massail, welke onder leiding staat van voornoemden Abbas. Vraagstukken tracht men op te lossen, echter niet steunend op de Hadith of qoerän, zooals de tegenwoordige jongeren het gewoonlijk doen, doch men gebruikt uitsluitend de kitabs van Anna wawi en Boedjarimi, van de secte Sjafi'i.

De vereeniging van Koveringers, welke werd opgericht in 1930 en welke sedert onder leiding staat van Mashoer Azhari gaat langzamerhand achteruit. De voorzitter is niet populair, omdat hij veel van voetballen houdt. Het spel is in de oogen van de leden ongeoorloofd vanwege het dragen van een korte broek waardoor het gedeelte boven de knie zichtbaar is, dat volgens de Sjafi'i ten 'aurah is. Vergaderingen worden schaars gehouden. Het aantal leden bedraagt op het oogenblik 70.

De vereeniging van de Bantammers onder leiding van Abdoelsjoekoer Banten, vertoont geen activiteit. De vereeniging draagt de naam van Djaga Baja en stelt zich ten doel:

- a. te streven naar het heil van de Bantammers in Mekka,
- b. wederzijdsche hulpverlening,
- c. wederzijds raad te geven.
- d. geschillen onder de Bantammers te doen verdwijnen.

Behalve genoemde vereenigingen zijn in mekkah sedert verleden jaar voetbalvereenigingen tot stand gekomen. Momenteel zijn er niet minder dan 30 clubs, die geregeld onder elkaar spelen.

Groep C.

Tot deze groep behooren slechts ouden van dagen en vromen, die hier gekomen zijn met de bedoeling den dood af te wachten en Godsgeboden nauwkeurig op te volgen. Er bestaat immers het vertrouwen, dat degene, die in dit heilige Land sterft zonder wijl in het Paradijs toegelaten wordt, terwijl weldaden in Mekkah verricht veelvoudig beloond zullen worden.

Zooals boven bereids is gezegd, zijn de meesten van de moekimers hier gekomen met studie-doeleinden. De vraag mag dan nu worden gesteld, in hoeverre dit land aan de verwachtingen voldoet.

Het klimaat van Mekkah is gedurende het grootste gedeelte van het jaar heet. De warmste maanden zijn wel Juni, Juli en Augustus gedurende welke men niet zelden een temperatuur beleeft van 50 graden Celcius in de bovenverdiepingen van de huizen. Dat zulk een temperatuur ongeschikt is voor de studie laat zich gemakkelijk begrijpen. Men studeert in die heete dagen dan ook niet, maar brengt de dag door met zich te waaien en te liggen, terwijl men de middag-en avond-uren en vaak ook de nachten in de cafés, de z.g. "qahwas", doorbrengt. Deze qahwas zijn de bronnen van velerlei kwaad. De Indonesiers komen hier in aanraking met menschen van, gewoonlijk, lage beschaving en lage zedelijkheid, die den tijd met het openbaren van de geheimen van het heilige Land verdrijven.

Het lange verblijf in Mekkah is daarom voor de moraal ongewenscht. Onze studeerenden verwaarloozen dan hun studie, de bedoeling van hun komst in Mekka, en ze worden een plaag voor vrouwen. Vooral de Palembangers³ taan er bekend voor.

Ook de gewoonte van de Mekkanen om te vloeken en de tijd met onnoodig kletsen te brengen wordt door de Indonesiers overgenomen. Keeren ze terug naar het Vaderland, dan zijn ze

24
wel verrijkt met ervaringen, welke echter voor de maatschappij van geen waarde zijn, maar vruchten van hun studie kunnen ze maar matig meenemen.

In deze toestand zal geen verbetering komen, zoolang de studeerenden aan zichzelf worden overgelaten. De mislukking van de studenten, hier zoowel als in Cairo in Nederland is voornamelijk te wijten aan de groote vrijheden, die zij zich mogen veroorlooven.

Nu treedt de vraag naar voren of de tijd nog niet gekomen is, om te overwegen wel-georganiseerde godsdienst-scholen in Indie op te richten. Daardoor zal de behoefte om naar het buitenland te gaan langzamerhand verdwijnend.

Mekkah zal dan alleen plaats geven aan de Indonesiers, die hun vijfde godsdienst-plicht wenschen te volvoeren en aan hen die godsdienst wenschen te ontvangen, maar het zal geen plaats meer zijn van leergierigen, waarvoor het getuigd heeft ten eenenmale ongeschikt te zijn.

M e k k a h, 8-12-'31

De Vice Consul der Nederlanden,

(get) Moesein Iscandar

Voor eensluidend afschrift.

De Secretaris,